

ОСОБЛИВОСТІ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ КВАЛІФІКАЦІЇ ЗЛОЧИНІВ, ПОВ'ЯЗАНИХ З ОТРИМАННЯМ НЕПРАВОМІРНОЇ ВИГОДИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

Топчій Василь Васильович

*доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України,
директор навчально-наукового інституту права
Державний податковий університет
м. Ірпінь, Україна*

Пушкар Олег Анатолійович

*кандидат юридичних наук,
докторант кафедри кримінального права і процесу,
Державний податковий університет
м. Ірпінь, Україна*

на науковому і правозастосовному рівнях доведено, що обов'язковими ознаками неправомірної вигоди в аспекті ст. 368 КК є те, що: 1) вигодою можуть бути лише такі предмети, як грошові кошти; інше майно; переваги; пільги; послуги; нематеріальні активи; 2) ці предмети обіцяють, пропонують, надають або одержують без законних на те підстав [1, с. 135–136].

З таким підходом можна погодитись, враховуючи, що у ст. 1 Закону України «Про запобігання корупції» неправомірна вигода визначається, як грошові кошти або інше майно, переваги, пільги, послуги, нематеріальні активи, будь-які інші вигоди нематеріального чи негрошового характеру, які обіцяють, пропонують, надають або одержують без законних на те підстав. При цьому слід мати на увазі, що деякі науковці вважають, що визначений законодавством перелік об'єктів, які можуть становити неправомірну вигоду, доцільно удосконалити, особливо з урахуванням суспільної небезпеки зазначено злочину в умовах воєнного стану.

Зокрема, Ю. Ю. Сивопляс переконаний, що грошові кошти, інше майно, переваги, пільги, послуги, нематеріальні активи за своєю суттю є цінностями (благами), однак, у цьому переліку законодавець зосередив цінності, які належать до двох сфер – матеріальної й нематеріальної. Водночас, на його думку, поняття з цього переліку не є, власне, кримінально-правовими, оскільки в даному випадку можна запозичити більш вдалі мовні конструкції з інших галузей права [2, с. 125].

Разом з тим, пропозиція даного ученого щодо необхідності зміни підходу до визначення конкретного переліку вигоди, яка може бути неправомірною, зокрема, відповідно до ст. 368 КК, є дещо спірною, оскільки в цьому переліку передбачено всі можливі види об'єктів, які можуть становити вигоду. Саме тому, як видається, звуження такого переліку або його надмірна конкретизація чи формалізація може призвести до зворотного ефекту та навпаки ускладнити кваліфікацію кримінального правопорушення як корупційного.

Натомість те, що дійсно потребує уточнення, – це вислів «без законних на те підстав», що використаний у ст. 368 КК, оскільки застосування саме такої смислової конструкції у формулюванні поняття неправомірної вигоди у Законі України «Про запобігання корупції» (а, саме у такому значенні дії щодо неправомірної вигоди кваліфікуються за ст. 368 КК та деякими іншими статтями даного Кодексу) ускладнює віднесення вигоди до неправомірної та, відповідно кваліфікацію діяння службової особи як пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди. Саме тому, враховуючи зазначене, уточнення потребує саме ця конструкція вказаної норми Закону про кримінальну відповідальність.

У якості прикладу можна звернутися до формулювання, що застосовано у деяких інших статтях чинного КК. Зокрема, у ст. 368-2 цього Кодексу (виключена на підставі Закону № 3233-ІХ від 13 липня 2023 р.), передбачена кримінальна відповідальність за набуття у власність особою, уповноваженою на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, активів у значному розмірі, законність підстав набуття яких не підтверджено доказами, а так само передача нею таких активів будь-якій іншій особі.

Отже, можна у повній мірі погодитись з висновком деяких науковців про те, що переважаючою ознакою незаконного збагачення, як злочину, закон у свій час визначав відсутність доказів щодо законних підстав для набуття зазначених активів у власність, а тому їх відсутність (у межах даного формулювання норми КК) дозволяє встановити наявність (чи відсутність) об'єктивної сторони складу злочину незаконного збагачення в діях особи в умовах воєнного стану в Україні. [3, с. 407].

За наведеним вище прикладом можна констатувати, що вигода є неправомірною, якщо «відсутні докази законності її отримання». Без сумніву, що таке формулювання дозволить віднести до неправомірної будь-яку вигоду, якщо можливість (правомірність) її отримання конкретною службовою особою з урахуванням її правового статусу не передбачена конкретною нормою закону, а також суспільно небезпечних наслідків, які слідують у зв'язку з цим.

Таким чином, правильне визначення усіх безпосередніх об'єктів складу кримінального правопорушення, пов'язаного з прийняттям пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою (ст. 368 КК України), а також їх змістовних ознак і особливостей, виступає об'єктивною та необхідною умовою для подальшої кваліфікації на практиці даних суспільно небезпечних діянь, а також для встановлення підстав кримінальної відповідальності, її форм і видів до винних у їх вчинення осіб, що досить актуально в умовах воєнного стану.

Література:

1. Старка А. Б. Поняття неправомірної вигоди у контексті кримінально-правової характеристики ст. 369-3 КК України. *Збірник наукових статей*. 2019. № 1(10). С. 133–140.
2. Сивопляс Ю. Ю. Сучасний стан та перспективи вдосконалення поняття «неправомірна вигода». *Прикарпатський юридичний вісник*. 2015. Вип. 1(7). С. 117–121.
3. Кабаєв В. М. Особливості об'єктивних ознак злочинів, вчинених службовими особами, які займають особливо відповідальне становище. *Часопис Київського університету права*. 2020. № 2. С. 404–409.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-544-3-31>

НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ВАДИ ЗАКОНОДАВСТВА В ЧАСТИНІ ЗАХИСТУ ІНФОРМАЦІЇ ЩОДО ВИКРИВАЧА

Усікова Наталія Павлівна

*аспірант заочної форми навчання
кафедри адміністративного права та процесу,
Національна академія внутрішніх справ
м. Київ, Україна*

Законом України «Про запобігання корупції» від 14 жовтня 2014 року [1] було запроваджено новий статус особи – викривача, який за наявності переконання, що інформація є достовірною, повідомляє про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень цього Закону, вчинених іншою особою, якщо така інформація стала їй відома у зв'язку з її трудовою, професійною, господарською, громадською, науковою діяльністю, проходженням нею служби чи навчання або її участю у передбачених законодавством